

АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ

До: д-р Зоран Трајчевски, директор
на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги

Врз основа на член 28 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги („Службен весник на Република Македонија“ бр. 184/13, 13/14, 44/14, 101/14, 132/14, 142/16, 132/17, 168/18, 248/18 и 27/19), се доставува

Република Македонија
Агенција за аудио и аудиовизуелни
медиумски услуги - СКОПЈЕ

ПИСМЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ИЗВРШЕН ПРОГРАМСКИ НАДЗОР

Документ:			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
10	968	1	

1. Вид надзор: вонреден надзор реализиран по претставка
2. Субјект на надзорот: Јавно радиодифузно претпријатие МАКЕДОНСКА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА Скопје, Македонска телевизија - Втор програмски сервис (МРТ2)
- 3.Период опфатен со надзорот: 4 септември 2018 година, издание на емисијата "Малку повеќе"
4. Датум на извршување на надзорот: 15 февруари 2019 година
5. Предмет на надзорот:
 - Член 48 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (посебни забрани) и
 - Член 61 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (начела за вршење на дејноста);
6. Претходно изречена мерка: нема
7. Констатации од надзорот:

Со вонредниот надзор кој, врз основа на претставка доставена преку интернет адреса (наш бр.03-15 од 08.02.2019 година), е извршен врз Јавното радиодифузно претпријатие МАКЕДОНСКА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА Скопје, Македонска телевизија - Втор програмски сервис (МРТ2), еmitуван на 4 септември 2018 година, на државно ниво, не се констатирани прекршувања на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Предмет на надзор беше изданието на научно-популарната емисија „Малку повеќе“, еmitувано на МРТ2 на 4 септември 2018 година во редовниот термин по 20 часот. Анализата беше спроведена од аспект на почитување на посебните забрани од член 48 и на професионалните начела од член 61 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (ЗААВМУ).

АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ

Заедно со претставката беше доставен и исечок со снимка од еден прилог од оваа емисија при што беше наведено дека во прилогот „се објаснува како може да се направи автоматска пушка со помош на 3Д принтер“ и беше поставено прашањето дали „ваков тип содржина е во согласност со законите и регулативата“ и „кои се можните санкции кои Агенцијата може да ги изрече доколку одлучи дека содржината е неприкладна за еmitување“. На снимката се гледа логото на MPT2 и втиснато време и датум на еmitување: 4 септември 2018 почеток во 20 часот 22 минути и 57 секунди и крај во 20 часот 26 минути и 52 секунди.

По прегледувањето на видео и аудио записот од приложената снимка, беше утврдено дека не е самостојна целина, односно дека треба да се направи анализа на целата емисија од којашто потекнува. Снимка од целосната емисија беше добиена од MPT2, заедно со потврда за периодот кога била еmitувана.

Со надзорот беше констатирано дека емисијата „Малку повеќе“, со поднаслов „техника/наука“ е документарно-забавна програма која на популарен начин информира за напредокот во науката и технологијата, и е произведена од независен продуцент (BEAM Entertainment) за потребите на MPT2. Анализираното издание трае 25 минути и 49 секунди и е целосно посветено на различни аспекти на развојот на тридимензионалното печатење при што:

- се прави осврт на историјата на печатењето воопшто од Гутенберговата печатница наваму,
- се говори за областите во кои се применува 3Д печатењето и какви промени носи тоа,
- се дава преглед на конкретната примена на 3Д печатачи во стопански гранки кои произведуваат чевли, ткаенини, облека, накит, украси, играчки, музички инструменти, алати, делови за машини, храна, потоа за употребата во автомобилската индустрија, во архитектурата, филмската индустрија, уметноста итн.,
- се говори за т.н. биопечатење, односно за користењето на 3Д печатачите за третмани на повреди, за изработка на протези за делови од тело и заби, можноста да се добие 3Д отпечаток од фетусот во матката на мајката, употребата во пластичната хирургија;
- се прикажуваат истражувања и проекти со 3Д печатачи спроведувани на универзитети, при што конкретно е посочен пример во кој е изработен и тестиран модел на летало;
- се завршува со опасностите од злоупотреба на 3Д технологијата, на пример за изработка на оружје.

Прилогот доставен со претставката се однесува на последнава тема и трае 3 минути и 55 секунди, додека пак неговата оригинална должина во емисијата трае 4 минути и 33 секунди. Во доставениот исечок недостига најавата за прилогот која гласи:

„Технологијата и нејзините позитивни страни помага да се формулира општество кое ќе има полесен живот во сите негови сфери, честопати во развојот наидува на криминал или пак на работи кои се забранети со закон. За што се работи, следете нè во продолжение“.

Потоа следува доставениот прилог, со следниов текст:

„Сè додека 3-димензионалното печатење служи за добро на човештвото, нема да има никаков негативен став од светските водечки организации, но, кога овие технолошки опреми почнуваат да се судираат со законот, тогаш ставот кон нив е секогаш негативен, повикувајќи се секогаш на она најстрашното за обичните луѓе и стравот од нивна злоупотреба. Токму поради оваа причина во многу европски држави е забрането печатењето оружје. Гитарата, изгледот на нероденото дете, многуте секојдневни производи – направиле 3-димензионалното печатење да биде во центарот на вниманието на сите.“

Ова влијание на 3-димензионалните печатачи беше предизвик за Коди Вилсон да го надмине законот и да почне со производство на првото оружје кое е 100% направено од 3Д печатачите. И покрај тоа што не се бори да биде титуларен во овој вид на идеи, тој е посветен на тоа овој модел да биде функционален и да ги исполнува условите на едно вистинско оружје. Поради оваа причина, тој формирал една група студенти кои работат на создавање јенциклипедија за 3Д оружја и секој ќе има пристап до овие податоци кои бил можел да ги симне и да направи оружје.

Но, всушност тој забележал дека компјутерската технологија сама по себе е едно скриено оружје, нешто што го откриваат 3Д печатачите, додавајќи дека сосема е во ред и дека е право да си вооружен, но не и да имаш право да го употребуваш оружјето. Во САД поседувањето оружје не е незаконско, но споделувањето на информацијата како да се направи оружје е целосно забрането.

Печатиш едно оружје со кое успевааш да истрелаши 11 пати пред да стане неупотребливо, поради слабиот материјал кој што е употребен, но тоа не значи дека за кратко време нема да имаме материјал кој ќе се употребува во 3Д печатачите, а кој ќе биде издржлив да поднесе голем број на истрели.

Бидејќи 3Д печатењето се одвива во една земја во која ниедна институција не излегува со регулативи и закони, професорот Харп е загрижен поради негативните страни и последиците кои можат да се најдат кај оваа технологија доколку истата не се стави во законската рамка. Но, од друга страна, стварноста говори дека ќе биде многу тешко да се забрани оваа технологија на иднината, која тропнала речиси на секоја куќна врата и ќе му овозможи на општеството да биде понезависно од другите. Поради оваа причина, од 1950-та година, многу писатели кои се бавеа со постигнувањата на технологијата и аналитичари на технологијата се плашеа дека во 100-те наредни години од иднината – новите идеи ќе создадат едно збунувачко општество со работи кои се, но и не се реални.

Токму 3Д печатачите се споменуваа како последица или производ со најмногу влијание во општествените средини и дека тие ќе ни обезбедат да мислиме поразлично и да се трудиме да дадеме повеќе од нашата сопствена креативност. Ние се надеваме дека оваа технологија најскоро ќе биде достапна и за нашето општество, за да можеме да ја откриеме нашата креативност во различни идеи, кои можеби би биле револуционерни“.

Како илустрација во прилогот се користат снимки на кои се гледаат компјутерски нацрти за автоматско оружје како и луѓе кои го изработуваат со помош на 3Д печатач и го испробуваат на стрелиште. Меѓу прикажаните личности е и Коди Вилсон, криптоанархист од САД, кој во 2013 година онлајн споделил нацрти со помош на кои може на 3Д печатач да се изработи функционален пиштол. По ова, Стјет департментот на САД побарал тој да ги отстрани нацртите од интернет.

Целта на овој сегмент од емисијата „Малку повеќе“ е јасно определена и во најавата и во самиот прилог, а тоа е предупредување за можната злоупотреба на напредната технологија за 3Д печатење за изработка на оружје, односно како што се вели: „... криминал или пак на работи кои се забранети со закон“. Во прилогот се прави и разлика меѓу европската регулатива – која го забранува користењето на 3Д печатачите за печатење оружје и онаа на САД каде поседувањето оружје е со устав загарантирано право, но притоа се посочува оти и таму неговата употреба не е дозволена, а „...споделувањето на информацијата како да се направи оружје е целосно забрането“. Контекстот во емисијата е – да се претстават придобивките, но и опасностите од 3Д печатачите. Аудио и визуелниот материјал од коишто е изграден анализираниот прилог се доследни на документарно-забавната програма, односно искористени се документарни материјали – референтни, проверливи податоци за конкретна тема, кои се ставени во предупредувачки контекст.

Во конкретниот прилог, и во целата емисија нема прекршувања на законските одредби ниту во врска со посебните забрани од член 48 ниту со начелата за вршење на дејност од член 61 од ЗААВМУ.

Во претставката е наведено оти информацијата за прилогот е побарана „со цел објава“ на еден портал, при што се идентификува дека снимката се третира како содржина во која „се објаснува како може да се направи автоматска пушка со помош на 3Д принтер“, а прашањето поставено до Агенцијата ја проблематизира законитоста на објавувањето. Ова укажува на потенцијална можност - содржина еmitувана на еден медиум како дел од целина и во еден контекст - да биде објавена на друг медиум изолирана и во сосема поинаков контекст. При преземањето содржини треба да се внимава да се почитуваат професионалните новинарски стандарди за да не се случи изврното значење и цел на информацијата да бидат извртени¹, а исто така треба да се води сметка и за почитувањето на авторските права.

¹ Во оваа смисла, упатно е да се посочи на публикацијата на Советот на Европа од 2017 година: „ИНФОРМАЦИСКО НАРУШУВАЊЕ: Кон интердисциплинарна рамка за истражување и градење политики“ („INFORMATION DISORDER : Toward an interdisciplinary framework for research and policy making“) достапна на: <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>. Во неа се наведува дека во информациското нарушување (честопати поедноставено на синтагмата „лажни вести“) постојат три типа на информации кои се разликуваат според лажноста и намерата да наштетат:

- Дезинформација (disinformation) - Лажна информација создадена намерно за да и се наштети на личност, општествена група, организација или земја (измислена или намерно изменета аудиовизуелна содржина, намерно создадени теории на заговор или гласишта);
- Погрешна информација (misinformation) - Лажна информација која не е создадена со намера да нанесе штета (ненамерни грешки, на пример: неточен текст под фотографија, датум, погрешен превод или кога сатирата е сфатена сериозно);
- Злонамерна информација (malinformation) - Информација заснована на реалност/истина искористена за да се нанесе штета на личност, организација или земја намерно објавување

АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ

8. Опис на прекршувањето: /

9. Предлог: /

Сектор за програмски работи

приватни информации поради личен или корпорациски, а не за јавен интерес – (како на пример порнографски материјали заради одмазда, намерна промена на контекст, датум или време на оригиналниот контекст).

